

Lamproplax picea in Nederland en België (Heteroptera: Lygaeidae)

BEREND AUKEMA & MARK ALDERWEIRELDT

AUKEMA, B. & M. ALDERWEIRELDT, 1989. *LAMPROPLAX PICEA* IN THE NETHERLANDS AND BELGIUM (HETEROPTERA: LYGAEIDAE). – *ENT. BER., AMST.* 49 (6): 82-84.

Abstract: A review is given of the records of the rare North European *Lamproplax picea* from The Netherlands and Belgium. It is recorded for the first time from Belgium. Notes on its biology, wing development and distribution are given and the female is depicted.

B. Aukema, Pomona 66, 6708 CC Wageningen

M. Alderweireldt, Rijksuniversiteit Gent, Laboratorium voor Ecologie der Dieren, K. L. Ledeganckstraat 35, B-9000 Gent

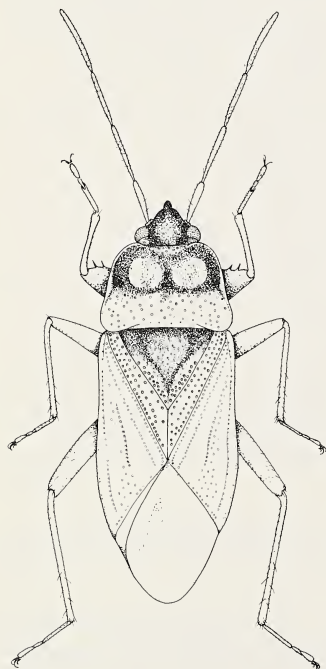

Fig. 1. *Lamproplax picea*, vrouwtje, Wijster, 29.viii.1977, leg. en del. B. Aukema. Let op het glanzende voorste deel van het pronotum. (schaal 2 mm).

Inleiding

Op 10 augustus 1987 verzamelde Kris Decler, Gent, tijdens een kwadrantbemonstering in de Gulke Putten, Wingene (West-Vlaanderen) een vrouwtje van *Lamproplax picea* (Flor), een lygaeide, die door Bosmans (1978) niet voor België wordt genoemd. De vondst van deze zeldzame en karakteristieke bodemwants, die sterk doet denken aan de soorten van het verwante genus *Drymus*, maar dan met een aan de voorzijde opvallend glad en glanzend pronotum (fig. 1), was voor de auteurs aanleiding om de gegevens over biologie en verspreiding van *L. picea* eens op een rijtje te zetten.

Lamproplax picea in Nederland en België

Reclaire (1943) vermeldt *Lamproplax picea* onder de naam *Drymus piceus* voor het eerst uit Nederland: een mannetje en een vrouwtje, Winterswijk, Korenburgerveen, 19.ix.1941, A. Reclaire en P. van der Wiel (thans in de collectie van het Zoölogisch Museum, Amsterdam). Het derde exemplaar (een vrouwtje) werd precies twee jaar later (19.ix.1943) verzameld door R. H. Cobben te Haalen tussen dor blad (Reclaire, 1948). Behalve deze gepubliceerde vondsten bevinden zich nog vijf exemplaren van Nederlandse herkomst in Nederlandse collecties. Twee vrouwtjes, verzameld op Schiermonnikoog (omgeving ijsbaan,

14.viii.1969, leg. Ph. Pronk), in de collectie van het Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden, een vrouwtje van Herkenbosch, Meijweg (16.ix.1969, leg. R. H. Cobben) in de collectie Cobben (Landbouwuniversiteit, Wageningen), en twee exemplaren in de collectie van de eerste auteur: een mannetje van Schiermonnikoog (Kapenglop, 14.viii.1969) en een vrouwtje, gevangen in Wijster op 29.viii.1977 (beide leg. B. Aukema). Uit België kennen we *L. picea* dus sinds kort van één vindplaats in de provincie West-Vlaanderen.

Biotoop en levenscyclus

De meest gedetailleerde beschrijving van de biotoop van *Lamprolax picea* treffen we aan in Southwood & Leston (1959): in en rond *Sphagnum*-moerasjes met trekrus (*Juncus*

squarrosus L.) en veldrus (*Juncus acutiflorus* Ehrh. ex Hoffm.) op beschaduwde heiden, waarbij de aanwezigheid van bomen in de directe omgeving essentieel zou zijn. Volgens de auteurs leeft de soort echter ook in minder voedselarme moerasjes tussen strooisel. Wagner (1966) geeft als biotoop *Sphagnum* in veengebieden, tussen heide en bosbes, terwijl Wagner & Weber (1967) spreken van *Spagnum* in veengebieden met lichte bebossing. Over de levenscyclus is weinig bekend. Southwood & Leston (1959) en Wagner (1966) geven aan dat imagines in augustus verschijnen en vervolgens overwinteren.

Van de Nederlandse vondsten zijn alleen de vangomstandigheden op Schiermonnikoog en in Wijster beter bekend. Het materiaal van Schiermonnikoog is afkomstig uit een vochtige duinvallei met opslag van onder andere berken (*Betula* sp.) en duindoorn (*Hippophae rhamnoides* L.). Het Wijsterse exemplaar werd geslept van blauwe bosbes (*Vaccinium myrtillus* L.) aan de rand van een met bos omzoomd, klein en vochtig heideterreintje met struikheide (*Calluna vulgaris* (L.) Hull.), dopheide (*Erica tetralix* L.) en kraaiheide (*Empetrum nigrum* L.), waartussen veel veenmos (*Sphagnum* sp.). De Belgische vondst is het best gedocumenteerd, omdat het betreffende exemplaar werd aangetroffen in een kwadrant van een kwart vierkante meter, waarvan de drooggewichten van de aanwezige vegetatie werden bepaald. Het betrof een zeer natte heidevegetatie met veel veenmos (niet in de drooggewichtbepaling opgenomen). Het kwadrant bevatte aan drooggewicht 118 gram dopheide, 23 gram pijpestrootje (*Molinia caerulea* (L.) Moench), 22 gram veldrus, 2 gram veenpluis (*Eriophorum angustifolium* Honckeny), 1 gram zegge (*Carex* spec.) en 24 gram strooisel. *Lamprolax picea* werd hier diep in het veenmos en vlak boven de bodem aangetroffen.

Van *Lamprolax picea* komen brachyptere en macroptere vormen voor (Stichel, 1957-1962; Wagner, 1966). Bij de brachyptere vorm reiken de verkorte hemelytra tot aan het zevende tergiet, terwijl ze bij de macroptere vorm het abdomen geheel bedekken (fig. 1). Van de uit Nederland en België bekende exemplaren

Fig. 2. Vondsten van *Lamprolax picea* in Nederland en België. Aangegeven zijn de 100×100 km hokken van het internationale U.T.M.-netwerk; de stippen hebben betrekking op 10×10 km hokken.

zijn beide mannetjes brachypteer en alle zeven vrouwtjes macropteer. Of de vleugeldimorfie bij deze soort inderdaad geslachtsgebonden is, is uit de literatuur niet te achterhalen.

Alle vondsten werden gedaan in de maanden augustus en september; overwinterde dieren werden bij ons derhalve nog niet aangetroffen.

Deze gegevens zijn goed in overeenstemming met de literatuurgegevens voor Engeland en Duitsland, en het lijkt dan ook zaak om met name in veenmosvegetaties uit te kijken naar *L. picea*. Wie weet, blijkt de soort dan niet zo zeldzaam te zijn als de thans bekende weinige vangsten suggereren!

Verspreiding

Lamproplax picea komt voor in Noord-Europa en Siberië, in Finland tot 60 graden noorderbreedte en zuidelijk tot in Midden-Frankrijk en Noord-Italië; ze is momenteel bekend van Siberië, de Kaukasus, Centraal- en Noordwest-Rusland, Finland, Zweden, Noorwegen, de Baltische Staten, Polen, West-Duitsland (Ostholstein, Hamburg, Emsland, het Maingebied, Baden-Württemberg en Bayern), Denemarken, Engeland (ook uit Schotland en Wales), Ierland, Nederland en België (fig. 2), Frankrijk, Noord-Italië, Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije (Coulianos & Ossiannilsson, 1976; Hoberlandt, 1977; Kerzhner, 1964; Rieger, 1987; Slater, 1964; Southwood & Leston, 1959; Stichel, 1957-1962; Wagner, 1966; Wagner & Weber, 1967). Met uitzondering van het noordelijk deel van het areaal en Zuid-Engeland is *L. picea* overal zeldzaam tot zeer zeldzaam.

Dankwoord

De auteurs danken Kris Decler voor het beschikbaar stellen van het wantsenmateriaal uit zijn onderzoek, en J. P. Duffels (Zoölogisch Museum, Amsterdam) en J. van Tol (Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden) voor inzage van de door hen beheerde collecties.

Literatuur

- BOSMANS, R., 1978. Voorkomen van de Belgische wantsen. IV. Lygaeidae Schilling. – *Biol. Jb. Dodonaea* 46: 61-85.
- COULIANOS, C.-C. & F. OSSIANNILSSON, 1976. Hemiptera-Heteroptera. In: *Catalogus Insectorum Sueciae*. 2nd ed. VII. – *Ent. Tidskr.* 28: 51-78.
- HOBERLANDT, L., 1977. Enumeratio insectorum Bohemoslovakiae. Heteroptera. – *Acta faun. ent. Mus. nat. Pragae* 15, Suppl. 4: 61-82.
- KERZHNER, I. M., 1964. Lygaeidae. In: *Key to insects of the European part of the USSR* (Bei-Bienko ed.) 1: 786-810.
- RECLAIRE, A., 1943. 4e Vervolg op de Naamlijst der in Nederland en het omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera). – *Ent. Ber., Amst.* 11: 106-123.
- RECLAIRE, A., 1948. 5e Vervolg op de Naamlijst der in Nederland en het omliggend gebied waargenomen wantsen (hemiptera-heteroptera). – *Tijdschr. Ent.* 89: 39-64.
- RIEGER, CHR., 1987. Ergänzungen zur Faunistik und Systematik einiger Wanzen aus Baden-Württemberg (Insecta, Heteroptera). – *Jh. Ges. Naturkde Württ.* 142: 277-285.
- SOUTHWOOD, T. R. E. & D. LESTON, 1959. *Land and water bugs of the British Isles*: i-xi, 1-436, Warne, London.
- SLATER, J. A., 1964. *A catalogue of the Lygaeidae of the world* 2: 789-1668. Univ. of Connecticut, Storrs.
- STICHEL, W., 1957-1962. *Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa (Hemiptera Heteroptera Europa)* 4: 1-838. Berlin.
- WAGNER, E., 1966. Wanzen oder Heteropteren. I. Pentatomorpha. – *Tierw. Dtl.* 54: i-vi, 1-235.
- WAGNER, E. & H. H. WEBER, 1967. Die Heteropterenfauna Nordwestdeutschlands. – *Schr. naturw. Ver. Schlesw.-Holst.* 37: 5-35.

Geaccepteerd 16.ii.1989